

HUMANITAS

(TESTVERISÉG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Calendar de muncă.

BCU Cluj / Comunicate oficiale / Library Cluj

Fr.: Sz. J.: Cine ești?

Fr.: Henri Jean Bolle: Ce este masoneria?

Conferința internațională a lumînilor înalte masoneriei de rit scoțian.

Fr.: Dr. J. E. Francmasoneria maghiară în secolul XVIII.

Francmasoneria din țară.

Revista cărților.

TARTALOM

Munkanaptár.

Hivatalos közlemények.

Sz. J. iv.: Ki vagy te?

Henri Jean Bolle tv.: Mi a szabadkőművesség?

A skót ritusu szabadkőművesség legfőbb világosságainak nemzetközi értekezlete.

Dr. J. E. tv.: A XVIII. század magyar szabadkőművessége.

Hírek a nagyvilágból.

Belföldi szabadkőművesség.

Könyvismertetés.

INHALT

Arbeitskalender.

Amtliche Mitteilungen.

Br.: Sz. J.: Wer bist du?

Br.: Henri Jean Bolle: Was ist Freimaurerei?

Internationale Konferenz der Obersten Räte des Schottischen Ritus.

Br.: Dr. E. J.: Die ungarische Freimaurerei im XVIII. Jahrhundert.

Freimaurerei im Inlande.

Nachrichten.

Bücherschau.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvar keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 óraker. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 óraker. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv.: kancellár profán címe: Braşov, Strada Regina Maria 26.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 óraker. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 óraker. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 óraker. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 óraker. — Profáncim: Dr. F. éterfi István orvos, Piaţa Reg. Ferdinand d 32

Bihar

Oradea—Nagyvárad keletén. Helyisége: Mea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 óraker; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Meer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 óraker. Páratlan hétfőkön tiszti értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoaran IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magánügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 óraker. A hó első hétfőjén értekezlet. Profán címe: Berthold Adler Bucureşti III. Bdul Dacia 14.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarosziget) és

Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt.

Szabadkőműves-irodalom

Lennhoff Eugen: *Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken*, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: *La Franc — Maçonnerie* Frs. 12.—

O. Caspari: *Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.*

Balassa József: *Kossuth Amerikában.* 250 P.

Balassa József: *A szabadkőművesség története.* 1.— P.

Balassa József: *A szabadkőművesség kézikönyve. (Katé.) I. Inasfok* 150 P.

II. Legényfok. 1.— P.

III. Mesterfok. 1.— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvérség” kiadóhivatala utján.

DENTAL-DEPOT

Dr. BLATTER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

HIVATALOS KOZLEMÉNYEK

FEDERAȚIUNEA LOJELOR SYMBOLICE DE RIT IOANIT DIN
MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA

INVITARE

Cu iubire fr.: iji facem cunoscut că F.:L.:S.:I.: in cadrul unei munci
de gr.: I. va ținea la 23 Iunie a. c. ora 11 a. m. in Or.: Clujului, □ Unio
CONVENT extraordinar, la care Te invităm cu drag.

BCU Cluj University Library Cluj

ORDINEA DE ZI:

1. Deschiderea a muncii.
 2. Discuția proectului justiției al Constituției nouă.
 3. Cerere autorizăției definitive de funcționare pentru □ Ințelegere și Progres.
 4. Cereri inaintate pentru ștergerea cotizațiunei.
 5. Propuneri.
 6. Inchiderea lucrărilor.
- Or.: Brașov, 8 Iunie 1935.

ss. L. Servatius
Mare Maestru

Cu salutări fr.:
ss. Schenk
Mare Secretar

FEDERAȚIUNEA LOJELOR SYMBOLICE DE RIT IOANIT DIN
MAREA LOJĂ NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA

MEGHIVÓ

Testvéri szeretettel értesítünk, hogy a Romániai Nemzeti Nagypáholy
Jánosrendi Szimbolikus Páholyainak Szövetsége f. évi június hó 23-án d. e. 11
órákor, Cluj kel.:én, az Unio □-ban I. f.: munka keretében rendkívüli KON-
VENTET tart, melyre van szerencsénk Téged tisztelettel meghívni.

TÁRGYSOROZAT:

1. A munka szertartásszerű megnyitása.
 2. Az új Alkotmány igazságszolgáltatást tervezetének tárgyalása.
 3. Az *Infelegere și Progres* □ végleges munkaengedélyének kérése.
 4. Fejdiyak elengedésének ügyében beadott kérések.
 5. Indítványok.
 6. A munka berekesztése.
- Brașov, 1935. június hó 8.

L. Servatius s. k.
Nagymeister

Tv.:i szeretettel
Schenk s. k.
főtitkár

FEDERAȚIUNEA LOJELOR SYMBOLICE DE RIT IOANIT DIN MAREA LOJA NAȚIONALĂ DIN ROMÂNIA

EINLADUNG

Der Bund der Symbolischen Johannistlogen in der Nationalen Grossloge in Rumänien hält am 23. Juni d. J. vormittags 11 Uhr, im Or.: Cluj in der □ Unio einen ausserordentlichen CONVENT. Wir beehren uns Dich zu diesem einzuladen.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TAGESORDNUNG:

1. Eröffnung der Arbeit I. Gr.
2. Verhandlung des Projektes unserer neuen Jurisdiction.
3. Das Ansuchen der □ *Infelegere și Progres* in Angelegenheit der definitiven Arbeitsbewilligung.
4. Ansuchen um Erlassung von Kopftaxen.
5. Freie Anträge.
6. Schluss der Arbeit.

Or.: Brașov, den 8 Juni 1935.

L. Servatius m. p.
Grossmeister

Mit br.:lichen Grüssen
Schenk m. p.
Grossekretär

Ki vagy Te?

Az Unio □ 1934 évi, avatómunkával egybekötött Jánosünnepén
elhangzott beszéd

„Miatán János elvégezte a keresztelest és prédikálást, a Jordán partján ült. — Ki vagy te? — kérdik Jánostól a papok. — Én nem vagyok Krisztus, feleli már ezredszer. — Én azért jöttem, hogy vízben megkereszteljelek benneteket, hogy Ő nyilvánvalóvá legyen. De nem én vagyok Ő.

— Ki vagy hát? Illés? — Nem. — Proféta? — Nem.
— Ki vagy hát? Mondd meg, hogy feleletet adhassunk azoknak akik minket küldtek.

— A pusztában kiáltónak szava vagyok: készítsétek elő az utat az Ur számára“.

Különös ellentmondása a sorsnak, melyben egész életünk kétarcúsága, mintegy tükörben megmutatja magát: az istentagadónak csufolt szk. világszövetségnek nemcsak Istene, akit mi a V. E. N. É. M.-nek szoktunk említeni, de védőszentje is van, égi közbenjárója, akár a kath. legényegyleteknek. Kell-e fényesebb bizonyágtétel ennél az egyházi oldalakról jövő támadásokra feleletül? Kell-e kézzelfoghatóbb magyarázat, mely mindenek előtt világossá tenné, hogy ez a Rend valóban egyházi eredetű, hogy a keresztény középkor templomépitő frátereknek Bauhüttéi lehettek csakugyan az első szentélyek, melyeknek oszlopai alatt legények és inasok kapták ki bérüket. Csakhogy: amiként kereszténység, asszir-babiloniai, zsidó, görög és római pogányság elemei szinte feloldhatatlan vegyületeként jelentkeznek a mai keresztény egyháziasságban, éppugy olvadnak itt egymásba az építő és kőfaragó mesterség egyiptomi, zsidó, keresztény, sőt gall, germán és normann hagyományai. Mert hagyományemlékek ekkora zsufoltsága hitelven, kátszerű rövid kérdés-feleletekben már ki sem kristályosítható, azért öltötte magára a kath. egyház éppugy, mint a szk. a szimbolika egy gazdag nehézszerű, arannyal, vérral és gyásszal egybeszótt palástját, de mindkettőnek alapszíne a hófehér a miseruhákon és báránybőr kötényeken egyaránt: a szándék tisztasága. És ezért lőn belőlük két külön üzlet, melyek mindegyikében lényegében azonos árut mérnek, tehát konkurrensnek érzik magukat és kigyót-békát kiáltanak egymásra. Az egészben csak az a fájdalmas, hogy bizonyos vonatkozásban, átfogó nemzetköziségüket hatalmi célokra akarják kihasználni ahelyett, hogy az egyetemesség nagy összhangjának kiépítésén munkálkodnának. Mert emberi szervezet mind a kettő s ettől a gyarlóságtól a legszebb eszmei célkitűzések mellett sem tud megszabadulni soha.

Csakhogy: figyeljétek a hajszálnyi, de éles különbségre, ami egyetlen ponton ezt a két emberek alkotta intézményt elválasztja.

Éppen János személye s e személy szimbolikus jelentősége az elválasztó határvonal, melyről így olvastam Mereskovszki könyvében: Csak egy hajszál választja el Jánost az Isten országától, de ez a hajszál olyan véres, mint az a vónal ott a nyakán, a kardtól, mellyel lefejezték.

Prózára lefordítva: mi szk. a világ épülő nagy templomán dolgozunk, mert ugy érezzük, hogy a krisztusi megváltás nem teljes anélkül, hogy magában kiki a csiszolatlan durva követ minden oldalán csiszolítá, építkezésre teljesen alkalmassá nem teszi. Mi vagyunk, miként János, a pusztába kiáltónak szava: térjétek meg, térjétek eszetekre, mert elközelgett isten országa. Mi vagyunk az utolsó

proféta és az előhírnök, akik reális szemmel itélvén meg a dolgokat, nem láthatjuk még befejezettnek az emberjavító munkát s vagyunk állandó figyelmeztetés és ösztöke: térjete meg, hogy Az, aki jön, készen találjon a megváltásra. *A mi oldalunkon van az őszinte beismerés: emberek vagyunk, gyarlók vagyunk, de dolgozni akarunk azon, hogy jobb világot építhessünk föl a mai embertelenebb romjain. Az egyház ezzel szemben a befejezett megváltás alapján áll: a mi megváltónk megszenvedett érettünk, levette rólunk a világ bűneit, mi már beérhetjük a jámbor imádkozással, bünvallással és penitenciatartással, mert mi vagyunk krisztus helytartói ezen a földön.*

Az egyház szerint már az újszülött belép a kiválasztottak istenországába, ha megkéresztelik, mi azt mondjuk: jóhírű szabad férfinak kell annak lenni, aki méltó arra, hogy meglássa e falak közt a világosságot s rituálénk értelmében mint újjászületett lépje át e szentély küszöbét. Minden nap meg kell ismételnünk ezt az újjászületést, valahányszor a profán világból a magunk hármass világosságának fénykörébe lépünk. Tiszta keztyűvel és tiszta köténnyel, tiszta fejjel és tiszta szívvel kell végeznünk a munkát, mert így és csakis így épülhet fel a templom, mely egy jobb világ jelképe s megvalósulása is lenne, ha elérhetnők egyáltalán.

Jánosról azt mondotta maga Jézus: *Ő az, akiről meg van írva: Ime elküldöm az én követemet a te orcád előtt, aki megkészíti előtted az utat. Bizony mondom néktek: az asszonyoktól születtek között nem támadott nagyobb Keresztelő Jánosnál, de aki legkisebb a mennyek országában, nagyobb nálánál.*

János maga nem a megváltó tehát, de az Előhírnök. A legnagyobb az asszonyok szülöttjei között, de sorsa ugyanaz, mint minden előhírnöknek: másoknak hirdeti, de maga nem juthat be az isten országába. „Mert — ugymond — Annak növekednie kell, nékem pedig alászállanom. „Félrevert harangok kongának szavaiban: Eljön ő és kicsoda szenvedheti meg az Ő eljövételének napját, hiszen olyan ő, mint az ötvösnek tüze. Az Ő gabonáját csürbe takarítja, de polyvát megégeti olthatatlan fűzzel. A fejsze immár a fáknak gyökerére vetetett. Mérges kigyóknak fajzati. Kicsoda intett meg fiteket, hogy Isten elkövetkezendő haragjától megmenekültek? Térjete meg, mert elközelgett a mennyeknek országa.“

János, az apostol ezt mondja róla: *Vala egy istentől küldött ember, kinek neve János. Ez jött, hogy bizonyosságot tegyen a világosságról.*

Ime a megfejtés: miért éppen János a mi védőszentünk. Mert magunk is azt a hivatást vállaltuk: bizonyosságot tenni a világosságról az emberek előtt. Az előfutár szerepét vállaltuk, akinek napja leáldoz, ha másiké emelkedőben. Aki maga nem juthat be az üdvözültek országába, de az utánakövetkezők előtt alázatos szívvvel kövezi az utat: legalább ők bejussanak. Az egyház csecsemő állapotban akarja megtartani az emberiséget, mert az isteni mester úgy tanította, hogy kisededeké az Ország. Csak ott siklik félre eredeti rendeltetésétől, hogy e tiszta csecsemők istenországa nevében földi hatalommal kíván uralkodni lelkeken és földi országokon.

Én nem akarok itt párhuzamot vonni, sem ellentéteket kiélezni. Csak annyit akarok a magunk igazolására megállapítani, hogy *János munkája nem volt felesleges Krisztusé előtt.* Hogy szükség volt, tehát szükség van és szükség lesz minden időkbén erre a munkára. Hogy legyenek olyanok, akik mindenkor az ő eljövetelén dolgoznak, még a maguk üdvössége feláldozása árán is. Ez is áldozat. Az emberi alázat szent áldozathozatala minden előtt, ami isten, minden előtt, aminek sarui megoldására mi méltók nem vagyunk.

De ugy illik nekünk — ezt is ama Názáreti mondotta — hogy betöltsük a törvényt. És mi volnánk legboldogabbak, ha betölthetnők, há kövező előhírnöki

munkánk feleslegessé válna ebben a világban. Mert akkor csakugyan itt volna az istennek országa. És nem szününk meg hirdetni a világosságot, nem szününk meg hirdetni, hogy máris itt van Ő, minden esztendőben, június 24.-én, amikor a nap a látóhatár a legmagasabb pontjára hág. Eljön Ő és a mi napjaink rövidülnek azontul. Ez az egy éjszaka, ez az előhírnök diadalának örömmünnepe, a befejeződés órája. normannok és ógermánok és keleti népek rózsáünnepe, amikor manók és tündérek lepik el a mezőket, hogy a kiteljesedett természet legszebb pompájában üdvözöljék dallal és tánccal Őt, aki eljött, hogy e világ bűnei magára vegye s mindnyájunkért kereszthalált szenvedjen.

Testvéreim: azt mondtam, nekünk a reális meglátások embereinek kellene lennünk, a gyakorlati előkészítőknél. Hogyan tudjuk hát ezt a mi jánosi küldetésünket maradéktalanul átvenni a gyakorlatba?

Erre is János adja meg a feleletet: ha újjászületünk, miként az ő tanítványai újjászülettek a Jordán habjaiban.

És mit jelent ez az újjászületés?

Hogy idebenn más eszközökkel és más módszerekkel gyakoroljuk az utkövetés nehéz és felelősségteljes munkáját, mely annál felelősségteljesebb, mert zárt ajtók mögött történik. De a hármaskör világosságánál. Annyit jelent tehát, hogy a külső világ eszközeit és módszereit kívül kell hagynunk e falakon s a magunk eszközeivel és módszereivel kövezett uton jussunk el kívülvaló társaink szívéhez, lelkivilágához. Annyit jelent, hogy *nem onnan kívülről kell behoznunk azt a világot, melynek gyűlölködés, széthúzás, fizikai hatalomratörés és személyes érdek érvényrejuttatása a harci eszközei.* Itt újjászületett emberek ülnek az oszlopok alatt, újjászületett eszme és gondolatvilággal. *S ha mi magunk nem találjuk meg idebenn az egész emberiség újjászületéséhez vezető utakat, senki odakinn nem fogja ezt elvégezni helyettünk.* Ha mi nem tudunk felülemelkedni kicsinyes külső napicsatákon, minden posványba és fertőbe zúllik odakinn, mert régtől fogva való igazság, hogy a világ azt szereti, ha becsapják. Tehát nagy szorgalommal azon buzgólkodnak a hazug próféták és ügyes szélhámosok, hogy ez a becsapás mentől alaposabb, mentől nehezebben kijózanodó legyen.

Itt áll előttünk a jánosi munka: *kijózanítani az elámitottakat* s ebben benne van a jánosi áldozat is, mert jaj a kijózanítóknak. De amíg odakinn mindnyájan, kiki a maga munkaterületén, nem meri teljes szívvel és teljes mellel vállalni a kijózanítás áldozatos munkáját, addig idebenn sem fog újjászületni semmi. *Több áldozatkésztséget követel tőlünk János hagyatéka.* Nem anyagiakban, vagy nemcsak anyagiakban. Sőt nem lehet ezt az áldozatot perselybedobott tíz lejesekkel de ezresekkel sem megváltani. Ezt csak egy élet egész magatartásával lehet leróni.

Szálljunk pillanatra magunkba és gondoljuk végig: vajjon a magunk hatókörében mindent mindig megtettünk-e, hogy világosságot terjesszünk? Nem alkudtuk el egyetlen egyszer is ezt a kötelességet, ötven százalékra legalább? Már az őszinte beismeréssel méltóképpen ünnepeltük János emlékezetét.

Sz. J.

Mi a szabadkőművesség?

A „Bulletin de l'Association Maconnique Internationale“-ban Henri Jean Bolle tv.: Genf keletről hosszabb cikkben tárgyalja a kérdést, hogy az állandó támadásokkal szemben hogyan lehet profánok számára leghelyesebben meghatározni a szkség lényegét. A válasz nem könnyű, mert be nem avatott nem képes teljességében követni a szk-i gondolatot. Nem indulhatunk ki abból az alpból, amelyre egész gondolkozásunk épül: a testvériség érzéséből, melyet nem valamely tudomány iktatott belénk, nem iskolai módszerekkel tanulunk meg s amely erejét nem annak az egyénnek tekintélyéből meríti, aki hirdeti. Az emberi testvériségnek ezt az érzését mi nem tanultuk, hanem felmerült bennünk irracionális módon, mint valami megvilágosodás szimbolumainknak, ritusainknak erejénél fogva, amelyek közül csak a testvéri láncot említjük... Goethe, aki nagy szk. volt egy beszélgetésében azt mondta Eckermannnak: „Az ember csak az emberiséggel való kapcsolatai által válik igazán emberré. Boldog csak akkor lesz, mikor meg lesz a bátorsága ahhoz, hogy önmagát is a teremtés teljességében érezze“. Ezek a szavak igazi szk. szellemet sugároznak. Mert mit keresünk a □-ban metafizikai szempontból, ha nem azt, hogy beleérezzük magunkat a teremtés teljességébe. Szentjünk elrendezése és szimbolikus aktusai révén nem kicsinyített képe-e a mindenségnek?... Amint a □ a mindenség szimboluma, a testvéri lánc is az egész emberiséget összefogó testvéri közösségnek szimboluma és vágya számunkra, testvéri együttműködésünk pedig ideális és lekicsinyített képe a nemzeti együttélésnek. Minthogy azonban megtanultuk kezelni a körzöt, jól tudjuk, hogy a spiritualis központ körül, melyet az emberi szívnek és értelemnek benső egysége képez, mind nagyobb körök vonhatók. A mi világfelfogásunk nem statikus és gondolatunk visszautasítja azt, hogy elérhetjük a legmagasabb fokot, amelynél tovább nem emelkedhetünk, amelynél tágasabb kört ne vonhatnánk. A mi gondolati formánk a dináizmus, amely folyton előre visz. Viszont profánokkal megértetni, hogy mi a szkség, csak statikus módon lehet. Nem gondolhatunk arra, hogy eszméink utjait s azokat a későbbi lehetőségeket, amelyek felé irányulhatnak, szintén megértessük velük. Csak arról lehet szó, hogy gondolkozásunkat egyik állomásán fogjuk statikus formába azok számára akik, mint egy nagy gondolkozó mondta, nem elég erősek ahhoz, hogy a végtelen tengerre merészkedjenek.

I. A szkség a XVIII. század első felében a politikai és szellemi liberálizmusnak abból a mozgalmából született, amely érezhető volt Európa és Amerika minden országában s amely rávezette az államokat, hogy nagyobb mértékben vegyék tekintetbe a természetes jogot, mely mindenkinek megadatott, hogy szabadságban és egyéni viszonyai tiszteletben tartásában élhessen. Mint a szabadság e hagyományának és az ember tiszteletben tartásának öre, a szkségnek mindaddig megmarad a hivatása, amíg a szabadságnak ellenfelei lesznek.

II. A szkség nem titkos társulat, minden nagykoru ember, aki szabad a szellemében és megbízható az erkölcsében, fölvetetheti a szksék közé magát. A szkség zárt társaság, mint sok más társaság is. Zárt alakulását az magyarázza meg, hogy egy emberi csoport munkája annál termékenyebb, minél egységesebb a csoport tagjainak gondolkozása, szellemi és erkölcsi felfogása.

III. A szkség célja, hogy tagjaiban fejlessze az emberi öntudat és az egyéniség érzését. Így teljesíthetik legnagyobb eredménnyel azt a hivatást, mely rájuk vár minden emberi kollektivitásban: a családnak, az országnak, az emberiségnek ke-

retében. A szoros barátság, mely a szk.-eket összeköti, ennek a szellemi egységnek kifejezője, és szimboluma az emberi testvériségnek, amelyet az őskortól fogva minden nagy vallás és filozofia tanít hűveinek.

IV. A szk-ség nem csatlakozik egyetlen határozott és kizárólagos politikai vagy vallási irányhoz sem. Ezen a területen tagjainak teljes szabadságot ad és éppen véleményeik és meggyőződéseik különbözőségéből von le a maga számára értékes tanulságokat.

A szk-ség tanítása elsősorban is erkölcsi jellegű. (d'ordre essentiellement moral) Az Anderson-féle alkotmány — 1723-ból származó alapvető szabályzat — nem kötelezi a szk-seket csak egyetlen dologra, amelyre vonatkozólag teljes meg-egyezés állhat fenn mindenki között: hogy legyenek jó és őszinte emberek, a becsület és a megbízhatóság emberei, bárhogy is hívják őket és bármilyen hitet is kövessenek.

VI. Az ezoterikus társulatok régi hagyományaihoz hiven, a szk-ség tanítá-sait szimbolikus alakban végzi, amely első sorban az ember intuitív képességeihez szól és alkalmas a univerzális emberi éreztetésére. Az így nyert ismereteket azu-tán kibővíti és elmélyíti olyan irányban, ahol az emberi ész racionális képességei viszik a főszerepet.

VII. A szk-ek fölvételükénél tett ünnepélyes esküjükkel kötelezik magukat, hogy hűséggel teljesítik kötelességeiket családjuk, hazájuk és az emberiség iránt.

VIII. A szk-ség minden országban szigorúan nemzeti alapon van meg-szervezve. Mindenik szervezet független a többi szervezetektől. De magától érte-tődik, hogy a nemzeti jelleg nem tilja meg a közreműködést a szk-ség nemzet-közi együttesében, ugyanugy, mint ahogy az országok nemzeti szuverenitása nem akadályozhatja meg őket, hogy a békét és a nemzetközi megegyezést szol-gálgják.

IX. A nemzeti egység keretén belül a szk-ség közre akar működni köz-velesen és tagjai egyéni munkája révén közveve is az ország nagyságának ere-jének és szépségének elősegítésében. Ebből a szempontból a következő célokat tűzi ki:

1. Erkölcsi és szociális felelősség kifejlesztése és tökéletesítése tagjainál.
2. A demokratikás ideál alkalmazásának védelme: a gondolat szabadsága és minden polgár egyenlősége a törvény előtt.
3. A tagok erkölcsi és szellemi egyéniségének fejlesztése és hangsúlyozása.
4. Együttműködés minden olyan törekvésben, amely a nemzeti élet összhang-ját és biztonságát segíti elő.
5. Az emberszeretet gyakorlása.

A szk-ség hazaszeretetét kétségbevonni nem lehet. A fenti kilenc pont vilá-gosan érezteti, hogy a szk-ség a nemzet együttesének milyen szolgálatot tehet és kell tennie. Azok számára pedig, akik szeretik az ilyen kérdéseket meglepő és világosságot gyújtó formulákba szedni, idézhetjük La Bruyère-nek nagyszerű mondását: „Haza csak ott van, ahol nem zsarnokság uralkodik“.

A Szk.-séget érdeklő nagy kérdések a skót ritusu szk.-ség világosságainak nemzetközi értekezletén

A skót ritusu szk.-ség legfőbb világosságai június 15 és 19-ike között Brüsszelben gyűlésre jönnek össze. A gyűlés célja, az egész világ szk.-ségét érdeklő, mert a szk.-ség jelenéről és jövőjéről szóló általános kérdések kerülnek Brüsszelben megvitatásra. Ezek a kérdések eddigi összeállítás szerint a következők:

A) A szk.-ség védelme.

1. A szk.-ség helyzete azokban az országokban, ahol erős támadásoknak van kitéve:

a) ahol be van tiltva és gyakorlatilag megsemmisítve;

b) ahol olyan ellenőrző rendszabályoknak van alávetve, amelyek alkalmasak arra, hogy munkájában meggátolják;

c) ahol pártok, vagy csoportok olyan támadásainak van kitéve, melyeknek célja, hogy a kormányt a szk.-ség elleni lépésekre készítsék.

2. Azoknak az okoknak a megvizsgálása, melyek az 1. alatt jelzett helyzetet előidézték:

a) Milyen igazi okai egyes kormányok, vagy államok ellenséges érzésének a szk.-séggel szemben?

b) Milyen panaszokat emelnek — joggal, vagy jogtalanul — a szk.-ség ellen?

c) Követett el a szk.-ség tévedéseket, vagy hibákat, melyek ellenfelei főrevései számára előkészítették a talajt?

3. A védelem eszközeinek megvizsgálása:

a) esetleg 1. a szk.-ség ujjaélesztése olyan pontokon, ahol azt lerombolták,

2. megszabadítása az ellenséges kormányintézkedésektől.

b) tanácsos-e az emigrált szk.-ek csoportalakulásait elősegíteni olyan országokban, ahol a szk.-ségnek szabadsága és tekintélye van? Hogyan ismerjük meg az emigráltak szk.-i kvalitásait és jelenlegi főrevéseit?

c) azok a lépések, melyek megteendők, hogy olyan országokban, ahol a szk.-ség támadásoknak van kitéve, vagy szét van rombolva, újra jóindulatot lehessen felébreszteni iránta.

d) Mi a teendő olyan országokban, ahol a kormányt a szk.-ség elleni lépésekre akarják rávenni, hogy ezeknek a főrevéseknek érvényesülése meggátoltassék?

e) A szabadon működő szk.-ség anyagi és erkölcsi támogatásának megvitatása a veszedelemben forgó szk.-si intézmények és üldözött szk.-tv.-k érdekében.

B) Belsőbb nemzetközi páholykapcsolatok kifejlesztésének módszerei a páholyok nemzeti határok közötti függetlenségének érintése nélkül:

1. Szorosabb és gyakoribb kapcsolatok a nemzetközi együttműködés tanulmányozása és a népek egymásközi barátságosabb érzésének felébresztésére.

2. Az igazi testvériség megvalósítása, amely mintaszerű működésével az emberiség számára példát szolgál.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Irta: dr. J. E. tv.

(Folytatás.)

X.

A páholy megalakulása után nemsokára Csernányszky és még néhányan a hangadók közül „magasabb“ fokba léptek és Heinzeli segítségével, aki ez alkalomból 1775 márciusban Selmechányára jött az új testvérek rózsakeresztes kört alakítanak. E kör működésének részleteit nem ismerjük, de annyit tudunk, hogy abban a kémiai tudományuk tanítását Csernányszky vállalta magára és a testvérek előadásait szorgalmasan látogatták is. Ugyancsak Heinzeli, ez a fáradhatatlan rózsakeresztes veti meg Besztercebányán a szabadkőművesség alapjait azzal a céllal, hogy miként másutt, úgy itt is a páholy mintegy előkészítő és kiválasztó iskolája legyen a rózsakereszteseknek. A „Koronázott Reményhez“ főmestere Radvánzky Lajos ny. alezredes volt, akinek a kastélya szolgált páholyul az összejövetelek alkalmából. Tudunk a szepesi városok szabadkőművesi főrevészeiről is, de páholyalapításig itt sem jutottak a lelkesen megindult előkészületi munkák.

A felvidék másik nagy centruma Pozsony már kezdettől fogva alkalmasnak mutatkozott a szabadkőművesség eszméinek befogadására. Pozsony gazdag malmja, nagyvárosi élete, változatos és nagyműveltségű társadalma mind jó lehetőségek voltak a szabadkőművesség számára. 1541-óta ez a város jogilag az ország fővárosa és már a középkorban az alkímia egyik fellegrája. Oláh Miklós, Lippai György és Csáky Miklós primásokról jegyezte fel a történelem, hogy alkímiával foglalkoztak. Valószínű, hogy a titkos alkímia századokon át élhetett itten, legalább is nyomai minden időkben fellelhetők. A „Hallgatagsághoz“ (Ad Tucituknas) páholy pontos alapítási évét nem tudjuk, de Abafi szerint nem lehetetlen, hogy alapítása még a 40-es évekre vissza nyulik.

Egy bizonyos és ez az, hogy a 70-es években teljes „virágzásban állt.“ Abafi szerint a páholy „kétség kívül a főváros legelőkelőbb elemeit foglalta magában. Ezt gyaníttatja az a körülmény, hogy Kempel János tábornok és Einsiedel Sándor dragonyos kapitány, utóbb eperjesi parancsnok, itt avattak a 3. és 4., illetve 4-ik fokba, még pedig 1775 előtt. Sőt minden jel arra mutat, hogy maga a helytartó, Albert herceg is a páholy kötelékébe tartozott. A páholy utóbb, 1777-ben, a Draskovich rendszert vette föl.*

Természetesen a felvidéki szabadkőművesség gyors terjedése nem elszigetelt jelenség. Buda és Pest kivételével az ország összes nagy vidéki központjában a 70-es években „gyullad fel“ a „világosság lángja“ és a rövid néhány év alatt több páholy születik meg, mint évtizedekkel azelőtt, vagy azután. A Felvidék után különösen Erdély és Horvátország fogadják be előszeretettel a szabadkőműves eszméket, de míg a szövetség jellege az előbbiben tulnyomóan magyar, addig az utóbbi horvát jelleget ölt magára. Magyar szempontból azonban a horvát országai szabad kőművesség története sem jelentéktelen, mert az innen kikerült magyar „testvérek“ közül nem egy a szövetség vezető egyéniségei közé emelkedett, némelyek pedig irodalmi

* Abafi: A szabadkőművesség története Magyarországon, 1900 Bp. 42-43. oldal.

munkásságukkal váltak ki. „A Szabadsághoz“ „A három sárkányhoz“ és az „Éberséghez“ címzett páholyok egész sereg déldunántuli magyart is felvettek tagjaik sorába és ugyancsak itt érlelődött naggyá Draskovich is, az önálló magyar szabadkőművesség megeremtője.

Draskovich működése oly nagy jelentőségű, nem a horvátországi, de az akkori egész Magyarország és Erdély szabadkőművességének történetében, hogy vele még e fejezet keretében részletesen kell foglalkoznunk, mert enélkül sem a felvidéki, sem a másutt felvirágozott magyar szabadkőművesség eszmei tartalmát és sajátos jellegét, önkeresését és céltudatosodni akarását nem tudjuk megérteni. De Draskovich nemes egyéniségén, harcos felvilágosultságán és törhetetlen szabadság rajongásán kívül még azért is nevezetes; mert hozzáfűződik az egyedüli sajátos magyar szabadkőművesi rendszer létesítésének kísérlete. A rendszer alapítói és legelső fejei gróf Draskovich János és gróf Niczky István voltak.

Draskovich János 1740-ben született. Apja hires tábornok volt; az ő példáját követve lépett ő is katonai pályára. Fiatalon részt vesz a hét éves háborúban és már 1773-ban ezredesi rangot nyer az első határőri ezredben. 1776-ban Pestre helyezik át a gyulai ezredhez. Irigyei és rágalmazói azonban csakhamar megakasszák és kettétörik gyorsan felfelé ivelő pályáját. Ezredesi rangjától megfosztják és Draskovich kénytelen fiatalon nyugalomba vonulni. Rövid pihenés után 1778-ban részt vesz a bajor háborúban, egy saját költségén kiállított sereg élén. A rövid ideig tartó hadjáratban ismét visszanyeri az uralkodó kegyét, aki régi rangját visszaadva egyszersmind az I. székely határőrezred parancsnokságával is megbizzza. Ezt az állását Draskovich 1781-ig tartja meg, akkor lemond róla és hátralevő életét és munkásságát teljesen a családjának és a „szenvedő emberiségnek“ szenteli. Draskovich igazában ekkor kezd elmélyülni és részint a francia a francia enciklopédisták hatása alatt, másrészt véleszületett jóságát és ember szeretetét követve munkásságát az elnyomottak és kizsákmányoltak nyomorának enyhítésére szenteli, Draskovich azonban nemcsak az egyesek nyomorán segített, de igyekezett az egész emberiség boldogulását is elősegíteni, ez utóbbit sohasem adta fel részletmegoldásnak reményében. Kortársai feljegyzéseiből és levelezéseiből tudjuk, hogy milyen önzetlen egyéniség volt, amire e szó legsebbe jelzői méltán ráillettek.

Draskovich humanista eszményei megvalósítása érdekében eszközöket keresett, kereteket, ahol emberjavító tevékenységét kifejtheti. És vajjon találhatott-e volna jobb keretet magának, mint éppen azt a szabadkőművességet, amelyeknek fiatalon ő is lelkes „láncszeme“ lett? Draskovich megismerve a szabadkőművesség eszmei tartalmát hamar magáévá tette és kimélyítette azt. De a szervezeti formákkal sohasem volt megelégedve. Ugy látta, hogy az idegen rendszerek és különösen a felső fokok nem felelnek meg a szögettség etikai célkitűzéseinek és a külsőségek, a túlzott hierarchia a tartalom rovására és a szabadkőművesség megkövesedéséhez vezetnek. De e hibákon kívül bántotta még Draskovichot, hogy a magyarországi páholyok hivatalos nyelve német és nem magyar. Valóban úgy a szertartások, mint a munkák csak németül folytak páholyainkban és hiábavalónak látszott nemcsak Draskovich, de később Kazinczy törekvése is a magyarnyelv hivatalossá tétele érdekében. A bajokon segitendő Draskovich 1773-ban a vele rokongondolkozású Niczkyvel elhatározza, hogy új rendszert dolgoz ki Magyarország számára. Mindenek előtt sérelmesnek tünt fel előttük a Béccsel való függő viszony. Ezért úgy Draskovich, mint Niczky már kezdetől fogva egy önálló és a külföldi szabadkőműves rendszerek előnyeit magábefoglaló,

de azoktól szervezetileg független magyarnyelvű és magyarszellemű szabadkőműves rendszer kidolgozásán fáradsnak. A kezdetben lelkesedéssel megszületett eszme már korán megakad fejlődésében, mert a két vezér nem mindenben volt egységes álláspontot. Nicky ragaszkodott a szertartások külső fajához és pompájához, mert hiszen a „testvéreket“ nagyrészt éppen ez vonzotta és csábította belépésre. Draskovich vele szemben a lényegre, az eszmei tartalom kihangsúlyozására törekedett. Az ellentétek elsimítása végett úgy határoztak, hogy mindketten két-két páhollyal próbálják meg az egyesítés előkészítését. Draskovich a glinai és zágrábi páholyait „katonai uniónak“, Niczky a varasdi és kőrösi páholyokat „szabad uniónak“ nevezte el. Majd kidolgozták a közös alapszabályokat és a közös szertartásokat. Három fokot létesítettek, az első a tanonc és legényfok, a második a mester és a skót fok, a harmadik a 9 kiválasztottak és 15 kiválasztottak foka volt. A továbbiakban az alapszabályok gondoskodtak a két unio tartományá váló egyesítéséről, a nagymester választásáról, a kerületi beosztásról, a közgyűlés teendőiről, a tisztviselőkről és azoknak köteleességeiről stb.

Az első közgyűlést 1775. okt. 22-ikén tartották Brezoviczán, de előzőleg úgy az alkotmányt, mint az egész rendszert és annak gyakorlati végrehajtási módzatait lényegesen leegyszerűsítették. A közgyűlés nagymesterré gróf Draskovich Jánost választotta, helyettesévé pedig Niczky grófot.

Az új nagypáholy, illetőleg szabadkőműves rendszer neve „a magyarországi szabadság szabadkőművessége“ (Latomia Libertatis sub corona Hungariae in Provinciam redactae) volt. Később a rendszert alkotójáról egyszerűen Draskovich rendszernek hívták.

Az új rendszer indokolásául annak bevezetőjében az alapítók megmagyarázták rendszerük létrejövetelének okait és szükségességét. Az 1775 év X. hónapjának 22-ik és következő napjain született meg a magyar viszonyoknak megfelelő szabadkőművesség, mely az országot két kerületre osztja. Az egész élén áll a nagymester, a két kerület élén külön-külön egy-egy helyettes nagymester állt. Az új szervezet azonban nem mutatkozott olyan jónak, mintahogy azt az alapítók gondolták. Nem várt akadály volt az is, hogy 1776-ban Draskovichot Budára helyezték át, ahonnan nem tudott eléggé tevékeny részt venni az általa létrehozott szövetség vezetésében.

A bajok és nehézségek orvoslására 1777-ben újabb közgyűlést hívnak egybe, amelyen már résztvesznek az ujonnan csatlakozott eszéki, likai és budai páholyok is. Az új közgyűlés lényegesen leegyszerűsítette az alkotmányt és újlag kinyilatkoztatta a külföldi páholyoktól való teljes függetlenségét s a szövetség főcéljául oly általános gondolkozási férfiak kiképzését tartotta, kik köztisztületben állanak és nemes szívvel bírnak, a magyar királyságban egyesíteni és képesíteni arra, hogy legkellemesebb kötelességüké tegyék: mindazt, amit az emberiség jóvalta követeli, a legbensőbb buzgalommal előmozdítani. Minthogy azonban nem mindenki bírhat oly szellemmel, hogy saját erejéből, vagy mások tanácsa és példája után, a közönséges tömegben tulemelkedjék. És minthogy nem mindenki képes arra, hogy az emberiség boldogságát előmozdítsa, célszerűnek véltük a szövetség tagjait két osztályba sorozni: a választottakra és a közreműködőkre. Az előbbiek azok, akik becsületességben és éretyekben mások előtt világlanak. Ők a szövetség támaszai; az utóbbiak osztálya oly férfiakat foglal magában, kik bár becsületes férfiak, részint tehetségeik közepszerűségénél, részint egyéb anyagi, vagy erkölcsi körülményeknél fogva a szövetség kiválóbb szolgálataira nem alkalmasak.

„A szövetség legfőbb célja az emberiség javát minden lehető módon való

előmozdítása lévén a felebaráti szeretet kötelmei első helyre teendők. Ezek abból állnak, hogy lankadatlanul törekedni kell, úgy egyes személyeknek, mint az egész emberiségnek némi hasznot tennünk. Egyes embereket jó tanáccsal, vagy tényleges támogatás által lehet segíteni; az egész emberiségnek pedig magasztos példaadással, különösen hasznos igazsággal, vagy felfedezéssel, vagy annak ismertetésével lehet használni. Majd kiemeli a szabályzat azt is, hogy vigyáznai kell a „testvérek” szociális magatartására, magánéletére a jobbágyaikkal szembeni bánásmódra stb. Segíteni kell a szegényeken, javítani a bűnbejutottakon: „de különösen felkeresendők és támogatandók az olyanok, kik ártatlanul üldözöttek, miáltal kétfős kötelesség teljesítetik, amennyiben egyrészt az üldözött ártatlanság megmentetik, másrészt pedig a gőg és önkény megfőretik. Ehhez képest a főmester gyakrabban fogja az elnyomottak nyomorát a testvérek előtt élénken és benső érzéssel ecsetelni, s őket meggyőzni afelől is, hogy a szövetség az egyedüli testület, melytől biztos segítséget várhat s ennél fogva nem szabad megengedni, hogy az emberiség ebbeli várakozásában csalatkozzék.” Továbbmenve rousseaui gondolatokat is találunk: „Törekvésünkben, írják az alkotmány szerzői, kiváló helyet foglal el az elérendő egyenlőség szeretete. Megcáfolhatatlan igazság, hogy természet szerint mindnyájan egyformák vagyunk és hogy mindaz, mi az emberek közt egyenlenséget okoz csupán a fortélyok és becsvágy műve, miáltal a kisebb rész hatalma, valamint a nagy többség nyomora és üldözötteése keletkezett. Tévedés azt gondolni, hogy a törvények a gyöngébbek elnyomattatása ellen kellően intézkednek. A szabadkőműveseknek, kik a nagyobb résznek általános boldogsága fölött örködnek, a törvények szigorú vizsgálata által meg kell az iránt győződniök, hogy éppen a törvények, melyeket a hatalmasabbak alkottak, még mindig az elnyomattatás eszközeiként s annál veszélyesebben alkalmazhatnak, mivel a szentség bélyegét hordják magukon. Tekintsük csak adózó alattvalóink sorsát és látni fogjuk, hogy azok a rájuk rótt terhek alatt csaknem összeroskadnak, holott általános hiszem, hogy azokra nagyobb teher nem róvaik, mint amennyit a törvény megenged. A nyomor e képe hiven ecsetelve, csak undort kelthet. Szükséges tehát oly eszközökről gondoskodni, melyek által a visszaélésnek elejét lehet venni.

Távolról sem szándékozunk azonban az elfogadott vélemény vagy törvények által létesített társadalmi rendet felforgatni, nem akarunk és óhajtunk egyebet, mint az egyedüli segédeszköz, mely rendelkezésünkre áll, felhasználni arra, hogy a hatalmasokat magunkhoz visszavezéreljük, az alantosakat pedig magunkhoz fel emeljük.” Végül beszél a szabályzat még a főmester erkölcsi kötelességéről és többek között ezeket mondja: „Kétséget nem szenved, hogy a főmester ha teendőit minden tekintetben hiven teljesíteni akarja, számtalan akadályokba fog ütközni, de a fenkölt lélek, méltóságán alul tartja olyasmire törekedni, mit elérni együgyűnek lehetséges. A főmester továbbá kell, hogy üldözések eltűrésére s azok leküzdésére eltökélt szívet birjon; mert senki sem támaszt több ellenséget, mint az, aki az őszinteséget és az igazságot szereti. Ily esetekben valódi szabadkőművesnek és méltónak mutatkozik ama jelmondatra: „Az erényt semmiféle borzadály meg nem reftentheti!”*

A magyar szabadkőművesség kátéjából talán túl sokat idéztünk, de a fenti sorok mélysége és helyenként szinte forradalmi hangja mélyen belevilágít abba a lélekbe, amelyik ezt minden valószínűség szerint egyedül és pusztán lelkiismeretének szavát követve kiformálta. Draskovich lelkifejlődését sajnos nem ismerjük, de a Latomia libertitis nem csupán egy humanista lélek becsületes vallomástétele

*Abafi fentidézett könyve 86—91 oldal.

az elnyomott „emberek“ mellett, hanem a társadalmi valóságokat felismerő társadalom vizsgáló csodálatos mélyen látásának bizonyítéka és szembeszállítás, bátor kiállítás az elnyomók és elnyomottak harcában a lentlevők igazsága mellé. A XVIII-ik század nagy magyar szabadkőműves irodalmában nem látunk talán Hajnoczyt és Kazinczyt kivéve ilyen merész látást és határozott társadalomjavítási szándékot. Vajjon a Draskovich rendszer alá tartozó testvérek felismerték-e főmesterük programjának nagyszerű és jövőt formálni akaró erejét, vagy is ők mint annyi más akkori szabadkőműves csupán a fényűzést és összeköttetést, avagy az ismeretlen titkokat jöttek keresni a szabadkőművesek titkos műhelyeibe? Kérdések, amikre ma alig tudunk felelni. Valószínű azonban és ezt a fentmaradt gyér adatok is igazolják, hogy Draskovich nem állott elveivel egyedül és gondolkozása, korát érettségben jóval felülmuló világfelfogása sok követőre találhatott. Hatása még a magyar jakobinusokon is érzik, bár működése legjava jóval megelőzte azokét.

1778 folyamán a fentidézett alkotmány és célkitűzések szemelőtt tartásával végleges formájában megalakult a Draskovich rendszerű tartományi páholy. A két páholy nagymesterre Draskovichot választotta, felügyelőkké Pászthory Sándort és Knezevich ezredest, fővizsgálóvá gr. Splény Ferenczet a pozsonyi páholyból, szónokká Barich Béla és titkárrá Pansenwein kapitányt a pesti páholyból. Draskovich rendszere tehát kiterjed nemcsak Horvátországra, hanem Pestre és a Felvidékre, sőt mint később látni fogjuk részben Erdélyre is. A nagy lelkesedéssel megalakult magyar nagypáholy rövid életű volt. Vezére nemsokára a bajor háboruba vonult és amikor visszajött szétesőben találta rendszerének annyi fáradtsággal felépített piramisát. 1779-ben közgyűlést hívott össze, hogy az döntsön az egyes páholyok valamelyik más nagypáholyhoz való csatlakozásáról. Ugyanazon évben pedig Erdélybe helyeztetvén át hosszabb időre kénytelen eddigi működési területét elhagyni. Erdélyben Draskovichnak szintén voltak sikerei. Az egyik szebeni páholy a rendszeréhez csatlakozik Csikszeredán pedig önálló páholyt létesít. Tevékenységét azonban nem tudja sokáig folytatni, mert elbetegesedvén kénytelen visszavonulni szfiáriai birtokára és hosszas szenvedés után fiatalon 47 éves korában 1787. február 21-ikén meghalt. Halálával híveit nagy csapás érte, de a hívők emlékéit és tanait megőrizni továbbra is kötelességüknek tartották. Sajnos írásait és a rendszerére vonatkozó összes írásokat halála alkalmából barátai rosszul értelmezett kegyeletből megsemmisítették. Így ma már működését csak nagy vonalban tudjuk magunk elé képzelni. Nemes és önzetlen egyénisége a XVIII-ik század magyar szabadkőművességének egyik legnagyobb hőségé avatják. Találónan írja az akkor még fiatal, de már szabadkőműves Kazinczy Ferencz sirirat gyámságát róla:

„Kit fődöz e szent sir, név és jel nélkül? Örök diszt Őnte ki
Flora reá, s a csapodár Zephyrek

Nyájas csókjaikkal nyitogatják gyöngé virágit.

S Sylphek s Sylphidák nyája seregli körül. Jel s név, oh idegen, nem kell e sirra. Titokban Tette a jót, s itt is szent titok örzi nevét“.

Draskovich életének és működésének ismertetése után ismét visszatérünk a felvidéki páholyok életére, amelyre e nagy magyar szabadkőműves vezérnek kétségkívül erős és maradandó hatása lehetett. Draskovich maga valószínűleg pozsonyi tartozkodása alatt bírhatta rá e páholyt a rendszeréhez való csatlakozásukhoz, amelynek élén akkoriban Splény Ferencz kanonok, később váci, püspök

állott. Híresebb tagjai voltak még gróf Gyulay Ferencz, báró Orczy László és Pászthori Sándor. Maga a helytartó Albert herceg is szabadkőműves volt és nagy támogatója a pozsonyi páholyoknak.

Ezalatt az eperjesi „Erélyes utazóhoz“ címzett páholy tovább folytatta rózsakeresztes tevékenységét. Heinzeli a páholyt csupán előkészítő iskolának tekintette a rózsakeresztesességhez, ami természetesen a „testvérek“ ellenszenvét ébresztette fel. Éppen ezért az alacsonyabb fokon levők követelték, hogy őket is mielőbb „avassák be“ a „felsőbb fokokba“. Mint érdekességet megemlíthetjük, hogy e páholyoknak voltak nő tagjai is. 1779-ben úgy a rózsakeresztes kör mint a páholy élete erősen lehangyatlak. Ugyanigy stagnált a selmecbányai „Erényes emberbarátokhoz“ címzett páholy is. E páholy egyetlen ismerő író tagja Cornides Daniel, a híres történész volt, akit Jénából visszajövet vettek fel a skót fokba. Ugyancsak gyengén működtek a hetvenes évek végén a szepességi páholyok. Egyedül Török Lajos rózsakeresztes tevékenysége visz még valamilyen életet a páholyba. 1779-ben Cornides visszatért Késmárkra és rózsakeresztes kört szándékozott létesíteni. Állástalansága azonban eltéríti eredeti elveitől és tervéről kénytelen lemondani.

Kassán szendrői Török Lajos még 1773-ban rézsakeresztes kört akart alapítani. Az alapítás azonban csak később sikerül és így létrejön a kassai „Égő bokorhoz“, melynek egyik legismertebb tagja Schaffrath Lipót. A kassai páholy nem sokáig állott fent. Török eltávozott és így a nagy lelkesedéssel és annyi nehézséggel meggyújtott „láng“ csakhamar ismét kialudt.

Természetesen a felvidéki páholyok gyors születése és elmulása nem jelentette a szabadkőművesség végleges eltűnését e területről. Később, szerencsésebb körülmények között újból megindul a munka és a „titkos műhelyek“ ajtai előtt a „kopogtatók“ egész serege kéri majd a bebocsájtatást.

Pozsonyban a szabadkőműves élet szintén nagy változásokon ment át. A hetvenes években Albert főherceg jóakaratu támogatása és közreműködése mellett főként arisztokraták és főúri tisztviselők vesznek részt a páholyok munkáin. Később alacsonyabb rangú emberek is bejutnak a „szentélyekbe“ főleg a már bentlevő főnemeselek szolgái, zenészei, irnokai és nevelői. Egyszóval bizonyos demokratizálódási folyamattal találkozunk Pozsonyban is, ami azt eredményezte, hogy a páholy nem arisztokrata elemei külön kezdtek szervezkedni és új páholy létesítését határozták el. Az új páholy megalakításának gondolatát Zistler József, a primási zenekar karmestere vetette fel, aki már rokonsága révén régóta összeköttetésben állott a szövetséggel. 1777-ben meg is alakul a tervezett páholy „Biztonsághoz“ cím alatt.

A pozsonyi szabadkőművesség további fejlődésében komoly válságot jelentett a kormányzásoknak Pozsonyból Budára való áthelyezése. E válság hatása alatt ismét új átcsoportosításokat veszünk észre a szabadkőműves vezető körökben. A „Biztonsághoz“ címzett páholy hanyatlásnak indul. 1781-ben már csak 41 tagja volt, köztük 11 komornyik, szakács, lovasz és portás. Mint érdekességet jegyzi fel Abafi, hogy 1785-ben felvettek a pozsonyi páholyba egy Fináczy Ferencz nevű kereskedőt, aki 4 mázsa 18 fontot nyomott. Mives értékes és jószívű ember volt a páholy föltétlenül ragaszkodott a felvételéhez, de a felvételi szertartást kénytelen volt Fináczy lakásán megtartani, mert a kövér „kereső“ nem fért volna be a páholy ajtaján.

1782-ben a „Biztonsághoz“ kebelében harc tör ki. A páholy egy része a „voltairianusok“ ellen fordul és egész sereg testvér eltávolítását követeli. A harc következménye az lett, hogy a tagok száma 60-ról 24-re lecsökkent. Sok baj volt a

szervezési és hovatartozandóság kérdésével is. A hosszas vitának végül Józset pápens rendelete vetett véget, amely egyszersmind e páholy halálát is jelentette. A páholy hivatalos megszűnése és az arról szóló okmányok kiadása 1786. január 30-ikán következett be. A szerelvényeket a következő évben a budai „Első ártatlansághoz“ címzett páholy vette meg.

Közben Eperjesen tovább vajudott a páholyélet. 1782-ben az egyesülési tervek bizonyos lendületet adnak a vajudó munkáknak, de csak rövid időre. Nemsokára Miskolcon új páholy alakult, de az egyik festvér felesége miatt itt is bajok keletkeznek, a szépen meginduló munkát a pletykák egyelőre megakadályozzák. Sajnos Heinzeli távozása véget vet minden komolyabb munkának Ő lévén a felvidéki szabadkőművesség igazi megszervezője és leglelkesebb vezére, eltávozásával válságba juttatta a városa és a szomszéd helyek szabadkőművességét. A rózsakeresztes munka még folyt egy darabig Eperjesen, de az „Erényes utazóhoz“ csakhamar megszűnt. 1784-ben azonban Splény János vezetésével új páholy alakult „Az alvó oroszlánhoz“ címen 1783-ban létezett még Sátoraljaújhelyen is páholy, de erről semmit se tudunk.

Meg kell még emlékeznünk az „Erényes világpolgárhoz“ címzett miskolci páholyról is, amelynek alapítója Szendrői Török Lajos, Kazinczy Ferencz aposa volt. Török 1775-ben Bécsben lép a szövetségbe és már kezdetben a rózsakeresztesekhez csatlakozott. Török célja kezdetből fogva rózsakeresztes kör létesítése volt és abbéli szándékában rendi felettese. Heinzeli melegen támogatta is. Fáraozásait csakhamar siker koronázta. Ugy a rózsakeresztes kört, mint az annak fedezésére szolgáló páholyt sikerült létrehozni. A páholy 1781 május 18-ikán Miskolcon ünnepélyes keretek között megkezdte munkáit. Törökön kívül nevezetesebb tagjai voltak: Vay József alispán, Ragalyi István alispán, Fáy Barna főjegyző, Óváry László földbirtokos, Kail János híres vegyész stb. Első feladatuknak „új láncszemek“ bevonását tartották.

A páholy működését egy nevelésügyi incidens látszott ideiglenes megakadályozni: Egyik „festvér“ (Vay) felesége ugyanis férje írásai között kutatván azok között szabadkőműves iratokat is talált és mivel gyűlölte urát azzal fenyegetőzött, hogy feljeleníti őt a hatóságoknál. A „testvérek“ egy része félt a fulbulgó asszony bosszujától és távol tartotta magát egy darabig a munkáktól. Később minden elsimult a páholy gróf Török főmestersége alatt tovább folytatta belső és külső megerősödését. A belső, vagy szellemi megerősödés abban állott, hogy a páholy nem elégedett meg azzal, hogy csupán nagy közéleti állásokat betöltő férfiak felvételével erősítse tagállományát, hanem arra törekedett, hogy minél több „jóérzésű“ és „szellemileg értékes“ „testvért“ igyekezzen munkáiba bevonni. Török álláspontja az volt, hogy csak a belül egységes, erős akaratu és értékes „láncszemekből“ álló páholy jelent azután súlyt kifelé, a „profán“ életben. A tagok lelki összetartása céljából elhatározta, hogy állandó oktató és nevelő munkákat fog tartani és létrehoz egy gazdagon felszerelt páholy könyvtárt is. A „Királyi művészet“ megtanulása szinte elengedhetetlen feltétele minden jó szabadkőművesnek. Az 1781-ben felvettek között szerepel Király József alispán, Bernáth László megyei főjegyző és gróf Aspremont János, aki mint tudjuk egyike volt kora legáldozatkészebb embereinek. A Ludovica alapítására adott 10.000 forintja ez a Nemzeti Múzeumnak ajándékozott 24.000 forint a századvég legnagyobb „szabadkőműves“ jótékonyaságai közé tartoznak.

(Folytatjuk.)

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

Kovács Dezső tv.:

Az erdélyi székességnek nagy halottja van. Junius 18-án az O. K.-be költözött Kovács Dezső tv., a cluji református kollégium nyugalomba vonult igazgatója, az Unio □ egyik legrégebb és legkiválóbb láncszeme. Kovács Dezső tv. a szék. szellemnek igazi, őszinte, lelki adottságainál fogva is kiváló képviselője volt úgy rendkívül értékes közéleti működésében, mint a székesség belső életében. Pedagógiai, irodalmi és közéleti munkájában egyaránt a székesség emelkedett és nemes elvei vezették, soha el nem tért ezektől, köténynélküli szék. volt lelkületénél fogva már azelőtt is, mielőtt a világot meglátta. Bölcs, szíve mélyéig jó, megértő ember volt. Szelid, józan bölcsesség, emberszerető humor voltak a jellemző vonásai úgy az emberekkel való érintkezésében, mint pedagógiai és irodalmi működésében. Ő volt Bródy Sándorral, akihez szoros barátság fűzte, egyike az elsőknél, aki novelláival a magyar irodalomba belevitte a szégyenyek és elnyomottak ügyét. „Apró emberek” és „Apostolok és Csavargók” című novellák kötetének erősen szociális íze annak idején élénk feltűnést is keltett. Filozófiát és irodalmat tanított az intézetben, mellyel tanuló kora óta 56 éven át állott a legszorosabb kapcsolatban. 1610-től 1944-ban bekövetkezett nyugalomba vonulásáig a kollégium igazgatója volt.

Kovács Dezső 1905. június 26-ikán, majdnem teljes harminc év előtt látta meg a Unio □-ban a világot. Azóta egészen az utolsó években bekövetkezett betegeskedéséig a munkák egyik legszorgalmasabb résztvevője volt. Több ízben volt titkár, felügyelő, szónok. Az utolsó években a kulturbizottság elnöki tisztét viselte.

Halálhíre lapunk zártakor érkezik s így működésének részletes méltatása helyett meg kell egyelőre elégednünk azzal, hogy ennek a lelke mélyéig hű és igazi szék. tv.-nek rövid életrajzi adatait közöljük:

Kovács Dezső 1866 december 29-én született. Az itteni kollégiumban elöltöltött középiskolai éveit után a Tudomány Egyetemre iratkozik be, ahol tanári diplomát szerez. Egyetemi hallgató korában az Erdélyi Híradó munkatársa, később az Erdélyi Lapok című hetilap szerkesztője, 1890-ben nevezik ki a református kollégium tanárává, ahol ebben a minőségben 1910-ig működött. 1910-től 1933 őszéig tehát 23 éven keresztül igazgatója az öreg kollégiumnak. Tanári és igazgatói működése alatt, irodalmi érdemeinek megbecsüléséül az Erdélyi Irodalmi Társaság tagjává, majd titkárává és alelnökévé választja. Tagja lesz a Helikonnak, a Pen-Club-nak igazgatósági tagja, a Károli Gáspár Irodalmi Társaság, a Protestáns Irodalmi Társaság rendes tagja lesz. Mint a „Társadalom” elnöke is élénk tevékenységet fejt ki a város kulturális megmozdulásaiban. Tárcai, elbeszélései, tanulmányai, „Trifolium”, (Bede Jobbal és Fekete Nagy Bélával) „Apró komédiák”, „Apostolok és csavargók”, „Ballag már a vén diák”, „A „Dráma és regény határai” című kötetekben jelentek meg. 1933 őszén vonul nyugalomba. Az elmúlt év ősztől a jelen tavaszig a Révai lexikon pótkötete erdélyi részének összeállításán fáradozott és irodalmi hagyatékát rendezgette.

Az ifjuság problémája az Unióban

(II. Közlemény.*)

Dr. P. G. az egész kérdés-komplexumot felölelő előadásban világította meg a kérdést. Elméleti program helyett konkrét és gyakorlati szervezetek kiépítésével óhajt különösen a falu égető bajain segíteni. Az egyes falvakban kulturális nácádók szervezését sürgeti, amelyekkel egyrészt kulturális, egészségügyi, művészeti rendszeres előadások és megbeszélések keretében óhajtja szellemi téren a falu növekedését emelni, másrészt jól megválasztott kirándulások keretében valamint a sportolási kedv élesztésében a fizikai nevelés is helyes irányba terelhető. A kulturális nácádó elsősorú kötelességének tekintse közös olvasó könyvtárral való felszerelését és rádióval való ellátását. Több község együttesen közös muzeumot létsítsen, amelyben a környezetre vonatkozó történelmi, művészeti, geológiai stb. értékes anyagai nyernének elhelyezést. Több község részére egyéni hozzájárulásokkal olyan orvosi szolgálat volna megszervezendő, amely az orvosi működést szociális magaslatra tudná emelni. Ennek a közös orvosi szolgálatnak lenne kötelessége a községi fürdők létesítése, az anyák kitüntetését kapjanak gyermekeik egészséges fizikai és szellemi neveléséért. A falu életére és kollektív szellemének emelésére szolgálhatnak az ének és zenekarok megszervezése. Dr. P. G. tv.: ezenkívül részletesen foglalkozik az iskolai neveléssel. Szükségesnek tartja, hogy egy bizottság küldessék ki, amely a kor szellemének és a hazai követelményeknek megfelelően analitikus programot dolgozzon ki, ezt küldje meg az összes tanárnak hozzájárulás végett, hogy az inproduktív bírálat helyett áldásosan hozzá tudjunk járulni a hazai iskolák szellemi és erkölcsi színvonalának emelésének.

P. L. h. fm tv.: különösen a kisebbségek szempontjából kívánatosnak tartja, hogy a falusi gyerek is szeresse meg lehetőség szerint a legnagyobb műveltséget, *de menjen vissza a falujába*. Ezek a tanultabb falusiak lesznek elhivatva arra, hogy a falut saját példájukon keresztül is magasabb, kulturális nivóra emeljék és az egészséges többtermelést meghonosítsák.

Dr. F. J. szerint *divattá* vált, hogy az ifjuság helyzetéről beszéljenek. Ez az oka annak, hogy sok minden tekintetben az ifjusági problémákat hamisan vizsgálják meg. E kérdéshez objektív és szubjektív szempontokból óhajt hozzászólni. Objektív szempontból kiinduló pontunk csakis a gazdasági helyzet lehet. Az ifjuság nagyrésze elszakadt családjának régi foglalkozásától, a mezőgazdaságtól. A mezőgazdaság pedig termelési és értékesítési krízisbe került. Csökkent a munkásszámban, amihez a gépek beállítása is nagyban hozzájárult. Ebben keresendő a városi munkásság torlódásának oka. De hasonló jelenségeket látunk más foglalkozási ágakban is. Súlyosbíjják a bajokat az általános szociális okok is, amelyek között első helyen áll a termelési javakban való egyenlőtlen eloszlás. Tisztába kell lennünk azzal, hogy mi ezekkel az alapvető okokkal erőnk gyöngesége miatt nem tudunk megbirkózni. A szociális problémák csakis a szubjektív jelenségekkel tudnak részben megbirkózni és csak részben tudják azokat enyhíteni. A páholyok munkássága a pszichozisos légkört tudja csak egészségesebbé tenni. Általában az ifjuságot szokás vádolni, pedig ez csak részben igaz, mert mi magunk is hibásak vagyunk abban, hogy az ifjuság nem részesül megfelelő nevelésben. Az ifjuság éppem ezért nem tud kapcsolatot találni a multtal összekötő tradíciók is

* Az első közlemény a Humanitas áprilisi számában jelent meg.

meretéhez. A történelmi tradíciók birtokában a fiatalság enyhébben uszná meg a válságot és nem találná a jelen helyzetet kilátástalannak és a jövőt sötétnek. A modernizmusnak az a hibája, hogy teljesen szakít a múlttal, a vallási és nemzeti tradíciókkal. Különösen a többségi ifjuság egyes csoportjaiban észlelhetők súlyos eltévelyedések, ezek szerint az egész ország, minden szervezet csakis arra szolgál, hogy még más nemzetiségek rovására is gond nélkül elhelyezkedést biztosítson számukra. Éppen ezért javasolja, hogy szükség hasson oda, hogy 1. a többségi ifjuság egyes csoportjait nyerve meg annak az elgondolásnak, hogy munkájukba kisebbségi társaikat is vonják be és közös munkával segítsék elő az ország gazdasági és kulturális fellendülését. 2. Arra kell törekednünk, hogy minél több többségi jóhirű szabad férfit vonjunk be szövetségünkbe.

Dr. D. F. Fontosnak tartja, hogy a javaslatokat lehetőleg konkretizálva fogalmazzuk meg. Nem elég az óhajoknak kifejezést adni, hanem azt is meg kell mondanunk hol, hogyan és kik kezdjék az itt élő különböző népek együtt munkálkodásának megalapozását. Lehetőleg kis programot kell magunk elé tűznünk, hogy módunkban legyen azt meg is valósítani. Felhívja a figyelmet arra, hogy a fiatalabb koru ifjusághoz legnagyobb hatással a szülőkön át lehet eljutni.

Később az iskola veszi át a szülők irányító befolyását. Éppen ezért szövetségünkbe minél több szülőt és minél több tanerőt kell megnyernünk. Amikor az ifjuság már a nyomtatott szó segítségével is megközelíthető, szk. szellemben megírt röpiratok és könyvek lesznek a legegészségesebb hatással az ifjuságra. Ami a kisebbségek helyzetét illeti, fontos, hogy román nyelven megjelent objektív tartalmu és hangu röpiratok foglalkozzanak kisebbségi problémákkal és építsék azt a hidat, amelyen a különböző népek megtalálják az egymás lelkiségéhez vezető utat. Jónak látna, ha a kisebbségek is minél nagyobb számban részt vennének a román tudományos társulatok, kulturális egyesületek munkájában,

K. J. példákat említi amelyekből kiviláglik, hogy meg van a lehetőség arra, hogy a többségi is kisebbségi ifjuság egymáshoz közeledjék. A csak tüntetéseknek élő ifjuság a másod és harmadrendű garnitúrákból kerül ki. A komoly és értékes többségi ifjuság szívesen ragadja meg a kisebbségek feléje nyújtott jobbját. Szükségesnek látja Jánosrendi román □ alapításának előmozdítását, hogy ezek segítségével különböző szakcsoportokban találkozassanak a dolgozó társadalom tagjai, tekintet nélkül nemzetiségükre.

B. S. dicsérettel emlékezik meg a román ifjuságról, amely Gusti profesor körül csoportosul. Örömmel üdvözli D. F. javaslatát, amely odairányul, hogy román nyelven világítsák meg a kisebbségi kérdéseket. Szükségesnek tartja azonban a komoly előkészítéssel felépülő munkát és ezért megfelelő szakemberek bevonását tartja kívánatosnak. Felhívja a □ figyelmét a magyar ifjusági csoportok eddigi áldásos működésére valamint ezeknek arra a törekvésére, hogy megfelelő kapcsolatokat teremtsenek a többségi ifjusággal. Kívánatosnak tartja, hogy □□ és a fiatalok között minél szorosabb kapcsolatot teremtsünk.

Ezután dr. J. A. tv.: tartja meg beszámolóját a kiküldött pedagógiai bizottság munkájáról. Ennek a bizottságnak az volt a feladata, hogy számos elhangzott előadás és hozzászólás alapján konkrét javaslatot terjesszen elő a legközelebbi és a □□ erejét felül nem muló tennivalókat illetően. Dr. I. A. tv.: megfelelő indokolással beterjeszti ezeket a javaslatokat, melyeket a bizottság közül a többi □□-kal is és a munkaközösségi értekezlet megvitatása alá fog bocsátani.

Bár a kiküldött bizottság Á. M. tv.: előadásában bőven megindokolt kulturtanácsadó felállítását ezidő szerint erőnk koncentralása érdekében későbbi idő-

pontra halasztotta, mégis rá kell mutatnia arra, hogy ebben a gondolatban különösen kisebbségi szempontból annyi értéket lát, hogy amint annak megvalósítása a legkisebb lehetőség kínálkozik, azonnal meg kell kezdennünk a □□-ban a kulturánácsadó megszervezésére a részletes megbeszéléseket.

HIREK A NAGYVILÁGBÓL

Csehszlovákia.

A **katholicizmus és szk.-ség.** A kitűnően összeállított „Jahrbuch der Freimaurerei 1935“-ben, melynek megjelenéséről már mult számunkban írtunk, Karl Wagner tv. érdekes cikket ír arról, hogyan lehetne barátságos viszonyt teremteni a szk.-ség és a katolicizmus között. Wagner első sorban a haladó, ifjúkatholikusokra gondol. Szerinte a szk.-ségnek és a katolicizmusnak egész sor párhuzamos főrekvése van. Ertnek a párhuzamoságnak a kimutatásában néha majdnem az igazi szk.-i elvek rovására keresi a hasonlatot. A szk.-ség, amint a „Die Drei Ringe“ ezzel a cikkel kapcsolatban írja, j. lenleg egy szellemi szocializmus felé hajlik, mely alapelveit etikai és nem gazdasági uton vezeti le és mindaddig pozitív kapcsolatokat nem teremthet a katolicizmushoz, amíg ennek vezetői a türelmesség álláspontjával szemben továbbra is a legteljesebb kizárólagosság álláspontjára helyezkednek. Ez a kizárólagosság különösen érvényesül a jezsuitáknak a szk.-séggel szemben elfoglalt álláspontjában, melyről ugyancsak ebben az évkönyvben a grázi Pfisterer tv. számol be. De itt sem szabad elfelejteni, hogy a jezsuita rendnek olyan kiválóságai, mint Muckermann és Gruber atyák maguk is felléptek a meggyanúsító hadjárat ellen és szükségesnek tartják, hogy a két tábor között a világnézeti megbeszélés megtörténjék.

Anglia

Az angol nappáholy a most következő évben nagymesterének újra Arthur Connaught-i herceget választotta meg. Az angol nagypáholy vezetősége filalmat adott

ki az ellen a szokás ellen, hogy szks-i célokra sorsjátékokat rendezzenek. Ugyancsak fellép az angol nagypáholy vezetősége az ellen a szokás ellen is, hogy olyan tv-eket, akik pénzügyi kötelezettségeiknek nem tudnak eleget tenni, tiszteletbeli taggá való kinevezéssel szabadítsanak meg ezektől a kötelezettségeiktől. Ez a megoldás a nagypáholy vezetősége szerint beleütközik a tiszteletbeli tagság intézményének szellemébe. Ezt a címet ugyanis eddig csak a szk.-séggel vagy egyes □-okkal szembeni kivételes szolgálatok jutalmazására adták meg és a jövőben is csak ilyen okból szabad megadni. Másképpen az elnevezés elveszti értékét az szk.-sek között.

Németország

A német szimbolikus nagypáholy. A Jeruzsálem keletén száműzetésben működő német szimbolikus nagypáholy most adta ki német, angol és francia nyelven megjelenő folyóiratának, a *Die alten Pflichten*-nek első füzetét. A folyóirat bejelenti, hogy a szerkesztőség csak helyét változtatta, a valóságban a folyóirat negyedik évfolyama a Németországban ugyanilyen név alatt már előbb megjelent folyóiratnak, mely az 1933. 6-ik számával volt kénytelen beszüntetni megjelenését. Az első kötet megemlékező cikket közöl a □ tragikus módon örök keletbe költözött Nm.-ről, Müffelmann Leó tv.-ről. További részében értékes cikket számol be a száműzetésben levő német szimbolikus nagypáholy munkájáról.

Portugália

A portugál parlament törvényt szavazott meg, mely a szk.-séget az ország egész területén betiltja. A kormány szí-

goru rendeletet adott ki, a székesség ellenőrzésére, hivatkozva a képviselőház által elfogadott indítványra, mely szerint egyetlen portugál állampolgár sem lehet titkos társulatok tagja s aki ezt az intézkedést át hágja, azt hat hónapi börtönnel és nagy pénzbírsággal sújtják. Aki a rá kiszabott büntetés ellenére is titkos társulatban fejt ki működését, azt a törvény szerint száműzni lehet az országból.

KÖNYVISMERTETÉS

„Alkotás” — „Stvaranje” t. és t. szék. páholy alakulásának és működésének története 1909—1934” — Irta: Kertész Samu. Kiadja az „Alkotás” „Stvaranje” szék. páholy. Subotica, 1935. 62 oldal. A szabadkai „Alkotás” páholy rendkívül hasznos munkát végzett akkor, amidőn fennállásának huszonötödik évfordulója emlékére megíratta és kiadatta negyedszázados történetének emlékkönyvét. A háboru előtti években egyre inkább divatosá vált a páholyok történetének megírása a magyar páholyok körében is. Sajnos a háboru utáni években ez a divat ismert okokból megszűnt és az elmúlt évtized alatt mindössze két magyar páholytörténet látott napvilágot. Pedig a magyar szék. irodalom rendkívül szegény még az adatokon és forráskutatásokon felépített munkákban és a pozitív kutatás kedvének ez a hiánya okozza aztán hogy az 1867. utáni magyar szabadkőművesség hiteles története a részletkutatás sok híján nem íródott még meg. De a meglévő páholytörténetek sem egyforma értékűek és legtöbbjük nélkülözi a tudományos feldolgozás legalapvetőbb módszertani fogásait is. Kertész Samu könyve e tekintetben kifogástalan. Hatvankét oldalon csupán a lényegét adja, üres szószaporitástól és terjengős szonokiaságtól óvakodik.

Könyvből megtudjuk, hogy Szabadkán már 37 éves múltja van a szabadkőművességnek, mert a szegedi „Árpád”

páholy már 1898-ban és 1899-ben több szabadkai azzal a szándékkal vesz fel tagjai sorába, hogy azok majd képesek lesznek páholyt alakítani. A legelőször felvettek között találjuk a szabadkai szabadkőművesség későbbi büszkeségét, a mély uhmanista és jónévű író: Milkó Izidort. A szabadkai szék alakulat neve „Kossuth Lajos szabadkai szék. kör” volt. A kör már kezdetben élénk tevékenységet fejt ki és foglalkozik a századvég korszerű problémáival (szocializmus) stb. A tervezett páholyalapítás azonban csak 1909-ben sikerül a szegedi „Árpád” páholy segítségével. Nemsokára a magát „Alkotás”-nak keresztelt páholy telket vesz és házat épít és így a munka zavartalanul folyhatott tovább. A végleges megalakulás csak 1911 január 5-ikén folyt le. 1914 végén a páholyinak már 88 tagja volt. (1910—11-ben még csak 28.) A háboru és a közbejött imperiumváltozás a páholy működését is természetesen megnehezítették, de már 1920-ban az „Alkotás” páholy kéri a belgrádi „Jugoslavya” nagypáholy védelmét, amit Manolovic Dusan tv. révén meg is kapott 1922-ben. A háboru és a forradalmak által letört páholyélet újra virágzásnak indul. A megfogyatkozott létszám (33) eleinte akadály, de lassan a régiéket helyét újak pótolják. A páholy bár mindvégig magyar többségű volt, lassankint mégis egyre több szerb anyanyelvű testvért vett föl és így a nyelvi kérdés helyes megoldásaként a szerb testvérek kiválnak és „Stella Polaris” néven új páholyt létesítenek. A két páholy természetesen egy helységben dolgozik és testvéri együttműködést fejt ki. 1934-ben 60 tagja volt és jótékonsági tevékenységére mi sem jellemzőbb mint az, hogy erre 1925 és 1934 között 121 ezer dinárt áldozott.

Ma a jugoszláviai magyar szabadkőművesség büszkesége az „Alkotás” páholy. Huszonöt éves fennállása, eddigi kulturális és jótékonsági munkássága biztosítéka további virágzásának.

J. E.